Slachta Margit
Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

ÖRÖKBEFOGADÁS HATÉKONY ÉS SZAKSZERŰ ELŐMOZDÍTÁSA

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és
VEKOP-7.5.1-16-2016-00001
kiemelt projektek
Cím: 1071 Budapest, Peterdy u. 15.
E-mail: efop382@nszi.hu
E-mail: vekop751@nszi.hu

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Örökbefogadás hatékony és szakszerű előmozdítása

HALLGATÓI TANANYAG

Szerzők

Székely Zsuzsanna
Sitkei Péter Attila

Szakmai lektor

dr. Both Éva

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 azonosítószámú, Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt

Az EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 azonosítószámú, Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A kiadvány a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001

azonosítószámú,

Szociális humán erőforrás fejlesztése című

kiemelt projekt keretében készült

Kiadja Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

1142 Budapest, Ungvár utca 64-66.

Telefon: +36 1 450 32 30, +36 1 450 32 35

www.nszi.hu

Felelős kiadó: Dr. Tóth Tibor főigazgató

Budapest, 2022.

Tartalom

Előszó 5

1. Az örökbefogadással kapcsolatos jogi szabályozás és az örökbefogadási eljárás folyamata 6

2. A gyermek örökbefogadásának előkészítése 9

2.1. Az örökbefogadható gyermekre vonatkozó dokumentáció összeállítása 10

2.2. A gyermek számára leginkább megfelelőnek tűnő örökbe fogadni szándékozók kiválasztása 12

2.3. A gyermek és a gondozási hely felkészítése a bemutatásra, barátkozásra 18

2.3.1. A gyermek örökbe fogadni szándékozóknak bemutatása……..18

3. Az átgondozás módszere, menete, alapelvei 24

3.1. Átgondozás nevelőszülői családból 24

3.2. Átgondozás gyermekotthonból 25

3.3. Az országos (megyék közötti) örökbefogadások sajátosságai 26

3.4. A nemzetközi örökbefogadás sajátosságai 26

3.5. A szakemberek együttműködése a folyamatokban 27

4. A gyermek beilleszkedése az örökbefogadó családba 28

5. Az örökbefogadás engedélyezése 31

6. Az örökbefogadás utáni tanácsadás, az örökbefogadás utánkövetése 33

Felhasznált irodalom 35

Ajánlott irodalom 36

Előszó

Köszöntjük a 14 órás „*Örökbefogadás hatékony és szakszerű előmozdítása”* c. szakmai blended-learning típusú képzésen!

Ez a modern és új képzési forma magában foglalja egyrészről az e-learning módszertannal támogatott tanulást, másrészről pedig a jelenlétet igénylő személyes, konzultatív formát. Ezért nevezzük magyarul a blended-learning képzést, vegyes típusú képzésnek is.

- Az e-learning módszertannal támogatott részt a megadott elektronikus felületen éri el. A tananyag feldolgozásra és elsajátítására az Ön által meghatározott időbeosztásában és ritmusában kerülhet sor a megadott határidőig.
- A jelenlétet igénylő tananyagrészeket csoportos formában tudja elsajátítani a megadott napokon.
- A képzés vizsgával zárul, amelyet a résztvevők a jelenléti képzés végén tudnak teljesíteni.

Mit ad Önnek az „*Örökbefogadás hatékony és szakszerű előmozdítása”* c. továbbképzés, milyen kompetenciákkal bővül szakmai tudása?

Jelen továbbképzés célja, hogy átfogó képet nyújtson a szakemberek számára az örökbefogadás szabályozásáról, a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek szempontjából alapvető fontosságú örökbefogadást előkészítő folyamatról, az örökbefogadás engedélyezéséről és utánkövetéséről, továbbá az örökbefogadható gyermekkel foglalkozó szakemberek feladatairól, együttműködéséről.

Hogyan épül fel az „*Örökbefogadás hatékony és szakszerű előmozdítása”* továbbképzés?

Tananyagegység	Óraszám	Forma
1. Szakmai e-learning	4 tanóra	e-learning
2. Első képzési nap	10 óra (5 tanóra elmélet 5 tanóra gyakorlat)	jelenléti

1. Az örökbefogadással kapcsolatos jogi szabályozás és az örökbefogadási eljárás folyamata

Összefoglalás: A fejezet az e-learning képzési rész során elsajátított tudás ismétlésére, valamint a felmerülő kérdések tisztázására szolgál: Átfogó képet ad az örökbefogadás szabályozásáról. A gyermekvédelmi szakellátásban dolgozó szakembereknek tudniuk kell, melyek azok a feltételek, amelyek megléte esetén egy gyermek örökbefogadhatóvá válik, hogy a feltételek beálltakor azonnal megtegyék a szükséges intézkedéseket az örökbefogadhatónak nyilvánítás és az örökbefogadás előmozdítása érdekében, együttműködésük során megtartva kompetenciahatáraikat.

Cél: Az e-learning képzési rész tartalmának ismétlése, átbeszélése.

Kulcsszavak: családjogi jogviszony, jogosultság, cselekvőképes, nagykorú, kiskorú, vérszerinti szülő, közügyek, kérelem

Tanulást segítő kérdések: Mely törvény szabályozza az örökbefogadást? Melyek az örökbefogadás feltételei?

Ajánlott irodalom:

- Örök befogadás, örökbefogadás Módszertani Kiadványok II. 2012., Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálata

Az örökbefogadást a **Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény** (a továbbiakban: Ptk.) szabályozza. Az örökbefogadás célja az, hogy annak a gyermeknek, akinek nincsenek vér szerinti szülei, vagy a szülők a gyermeket nem tudják, vagy nem akarják nevelni, megfelelő, nevelésére alkalmas szülőket biztosítson és olyan helyzetet teremtsen, mintha az örökbefogadók vér szerinti gyermeke lenne.

Az örökbefogadás családjogi jogviszony: a gyermek az örökbefogadók vér szerinti gyermekének jogállásába lép, az örökbefogadás az örökbefogadókkal szemben tartási kötelezettséget, rokoni kapcsolatokat keletkeztet, a gyermek az örökbefogadók nevét viseli, ezzel is megjelenítve a külvilág felé, hogy az örökbefogadó család részévé vált, öröklési szempontból pedig vér szerinti gyermekként örököl az örökbefogadók után. Az örökbefogadástól meg kell különböztetni a gyermek nevelőszülőnél történő elhelyezését, melynek célja – eltérően az örökbefogadástól – a gyermek átmeneti gondozása, nevelése a nevelőszülő által addig, amíg a gyermek vér szerinti családjába gondozására, vagy örökbefogadására nem kerül sor. A nevelőszülő alapfeladatait a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) határozza meg. A nevelőszülő nevelőszülői feladatát foglalkoztatási jogviszony keretében, díjazás ellenében látja el. A nevelőszülőség nem teremt „jogosultságot” a gyermek örökbefogadására.

Az örökbefogadás feltételei

Az örökbefogadás akkor jöhet létre, ha az örökbefogadás szereplőinek mindegyike szempontjából fennállnak az örökbefogadáshoz szükséges feltételek.

A. **A gyermek oldaláról szükséges feltétel:** kiskorú legyen és jogilag örökbefogadható.
   Az eljárás csak akkor indítható meg, ha a gyermek jogilag örökbefogadható, és az az érdeke, hogy örökbe fogadják.

B. **A vér szerinti szülő részéről feltétel:** a gyermek jogi örökbefogadhatósága a vér szerinti szülő magatartásán, körülményein alapul. Ezek valamelyikének megléte nélkül a gyermek örökbefogadása nem valósulhat meg.

a) A gyermek örökbefogadható, ha vér szerinti szülei úgy döntenek, hogy hozzájárulnak gyermekük örökbefogadásához. Ha számukra ismert személy általi örökbefogadáshoz járulnak hozzá, akkor nyílt az örökbefogadás, ha számukra ismeretlen személy általi örökbefogadáshoz, akkor titkos az örökbefogadás. A szülő a hozzájáruló nyilatkozatát mindkét esetben a gyermek születésétől számított hat héten belül – a gyermeknek a szülő vagy a gyermek más hozzátartozója által történő nevelése érdekében – visszavonhatja. Amennyiben ismeretlen személy javára járul az örökbefogadáshoz a szülő és a gyermek nem egészséges, vagy betöltötte hatodik életévét, a gyámhatóság jóváhagyása szükséges a hozzájáruláshoz. Ha a gyámhatóság két hónapig nem nyilatkozik, a jóváhagyás megadottnak tekintendő.

   A gyámhatóság döntése előtt megkeresi a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot és az országos örökbefogadást elősegítő szervet arra vonatkozóan, hogy a gyermek örökbefogadására van-e esély.

b) Ha a gyermek gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedik, és a vér szerinti szülő önhibájából kapcsolattartási kötelezettségének nem tesz eleget, valamint nem változtat körülményein annak érdekében, hogy gyermekét családjában nevelhesse, a gyermeket 4 éves időtartamra a gyámhatóság örökbefogadhatóvá nyilvánítja, mely egy alkalommal 2 évre meghosszabbítható, ha a gyermek örökbefogadására esély van Ebben az esetben az örökbefogadás csak titkos lehet.

c) A bíróság megszünteti a szülő felügyeleti jogát,
   - ha felróható magatartásával gyermeke javát, különösen testi jólétét, értelmi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan sérti vagy veszélyezteti,
   - a gyermeket más személynél helyezték el vagy nevelésbe vették, és az a szülő, akinek szülői felügyeleti joga szünetel, a gyermek elhelyezésére vagy a nevelésbe vételre okot adó magatartásán, életvitelén, körülményein önhibájából nem változtat.
     Ebben az esetben az örökbefogadás csak titkos lehet.

d) A szülők halála esetében, ha nincs olyan hozzátartozó, aki gondoskodna a gyermekről, a gyermek örökbefogadható lesz.
e) Ha a gyermek ismeretlen szülőktől származik (talált gyermek). Ha újszülött korban inkubátorba helyezték, akkor örökbefogadható, ha az elhelyezéstől számított hat héten belül a szülők nem jelentkeznek gyermekükért. Az örökbefogadás ebben az esetben is titkos.

C. Az örökbefogadás feltételei **az örökbe fogadni szándékozók** oldaláról:

Az fogadhat örökbe, aki:
- teljesen cselekvőképes nagykorú,
- személyisége és körülményei alapján alkalmas örökbefogadó szülőnek,
- részt vett az örökbefogadás előtti tanácsadáson,
- nem áll szülő felügyeletet megszüntető vagy közügyek gyakorlásától eltiltó bírói ítélet hatálya alatt,

- 25. életévét betöltötte, a gyermeknél legalább 16 és legfeljebb 45 évvel idősebb, és alkalmasságát a gyámhatóság határozatban állapítja meg. Az örökbefogadói alkalmasság három évig hatályos, mely egy alkalommal további egy évvel meghosszabbítható. 2020. szeptember 1-jétől 3 év feletti gyermek örökbefogadása iránti kérelem benyújtása esetén az örökbefogadás a gyermek érdekében abban az esetben is engedélyezhető, ha az örökbe fogadó szülő és a gyermek között legfeljebb 50 év a korkülönbség. 2021. március 1. óta a fentieken túl a szabályozás azt is kimondja, hogy gyermeket - a rokonok és a szülő házastársa általi örökbefogadás, valamint a külön jogszabályban meghatározott eset kivételével - csak házastársak fogadhatnak örökbe [Ptk. 4:121. § (1) bekezdés].

Nem fogadhat örökbe az, akinek gyermeke gyermekvédelmi szakellátásban nevelésbe vett gyermekként nevelkedik.

Örökbefogadó lehet házaspár, kivételesen egyedül örökbefogadó személy, élettársak általi közös gyermek örökbefogadására azonban nincs lehetőség.

Az örökbefogadás egy családpótló intézmény, ezért a családjogi szabályozás a gyermek érdekében fogalmazza meg azt a zsinórmértékű szabályt, hogy elsősorban a házasságban élő örökbefogadók által történő örökbefogadást kell a gyámhatóságnak engedélyezni, ami azt jelenti, hogy az egyedül örökbe fogadni szándékozó személy általi örökbefogadás sem kizárt, amennyiben az a gyermek érdekében áll. Egyedül örökbefogadó személy által történt örökbefogadás fennállása esetén más személy nem fogadhatja örökbe a gyermeket, tehát kizárt, hogy az örökbefogadó élettársa örökbefogadóként felléphessen. Az örökbefogadás fennállása alatt utólagosan a gyermeket csak az örökbefogadó házastársa fogadhatja örökbe.

Az örökbefogadók életkorát az alkalmasság körében vizsgálja a gyámhivatal, míg az örökbefogadók és a gyermek közötti korkülönbséget az örökbefogadás engedélyezése iránti kérelem benyújtásakor azzal, hogy házaspár örökbefogadók esetében a fiatalabb házastárs életkorát kell alapul vennie, testvérek örökbefogadása esetében pedig az idősebb gyermek életkorát.

A gyámhivatal az örökbe fogadni szándékozó személy alkalmasságáról a gyermekvédelmi szakszolgálat által megküldött dokumentumok, a környezettanulmány, illetve helyzetértékelés, a jövedelmi viszonyokra vonatkozó igazolás, az örökbe fogadni szándékozó (és házastársa) meghallgatása, valamint szükség szerint egyéb bizonyítékok alapján dönt.

2. A gyermek örökbefogadásának előkészítése

Összefoglalás: A gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek hosszú távú sorsrendezésének célja elsősorban vér szerinti családjukba gondozásuk, ha erre nincs lehetőség és az örökbefogadhatóvá válás feltételei fennállnak, örökbefogadásuk előmozdítása. A gyermekvédelmi szakellátásban dolgozó szakembereknek tudniuk kell, melyek azok a feltételek, amelyek megléte esetén egy gyermek örökbefogadhatóvá válik, hogyan segíthetik elő az örökbefogadhatóvá vált gyermekek örökbefogadását, azaz milyen módon, eszközökkel és mely szakemberekkel együttműködve mozdíthatják elő azt, megtartva kompetenciahatáraikat.

Cél: Jelen fejezet célja, hogy átfogó képet nyújtson a szakemberek számára az örökbefogadás alapelveiről, a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek szempontjából alapvető fontosságú örökbefogadást előkészítő folyamatról, továbbá az örökbefogadható gyermekkel foglalkozó szakemberek feladatairól, együttműködéséről.

Kulcsszavak: alapelvek, a gyermek örökbefogadásának előkészítése, az örökbefogadhatónak nyilvánítás feltételei, titkos örökbefogadás, nyílt örökbefogadás

Tanulást segítő kérdések: Melyek az örökbefogadás alapelvei? Melyek az illesztés szempontjai? Melyek a sikeres barátkozás feltételei? Hogyan kell felkészíteni a gyermeket az örökbefogadásra (az örökbefogadhatóvá nyilvánítástól kezdve az örökbefogadók indifferens megtekintése utáni elfogadó nyilatkozatán át az örökbefogadók bemutatásáig)?

Ajánlott irodalom:

- Család, gyermek, ifjúság – XV. évfolyam 2006/1. szám http://www.csagyi.hu/images/stories/kiadvanyok/folyoirat/CsaGyI_2006_1.pdf utolsó elérés: 2021.09.19.
- Cole, Michael – Cole, Sheila R. (1998): Fejlődéslélektan, Osiris

Alapelvek

A gyermek mindenek felett álló érdekének szolgálata

A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezménye 21. cikk értelmében:

> „Azoknak a részes államoknak, amelyek elfogadják és/vagy engedélyezik az örökbefogadást, biztosítaniuk kell azt, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekei érvényesüljenek, és ezért
>
> a) gondoskodnak arról, hogy a gyermek örökbefogadását csakis az illetékes hatóságok engedélyezzék, amelyek az ügyre alkalmazandó törvény és eljárások értelmében, valamint valamennyi megbízható adat alapján meggyőződtek arról, hogy figyelemmel a gyermeknek szüleivel, rokonaival és törvényes képviselőivel kapcsolatos helyzetére, az örökbefogadás megtörténhet, és hogy adott esetben az érdekelt személyek az ügy ismeretében és az esetleg szükséges felvilágosítás után beleegyezésüket adták az örökbefogadáshoz; […]”

A gyermek családban nevelkedésének elve

A társadalom alapvető egysége a család, amely a gyermek felnevelésével, egészséges testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének biztosításával hozzájárul a társadalom fennmaradásához. A Gyvt. olyan szabályokat tartalmaz, amelyek biztosítják a gyermekek törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvé-

nyesülését azzal, hogy segítik a gyermek családban történő nevelkedését, amennyiben pedig ez nem lehetséges, akkor a hiányzó szülői gondoskodás pótlásával.

A gyermek egyéni szükségleteinek figyelembevétele
A gyermeknek fizikai (táplálkozás, pihenés, alvás, mozgásigény, tisztálkodás) igényei mellett érzelmi, lelki szükségletei is vannak, melyek ugyancsak az egészséges fejlődést szolgálják. A legalapvetőbb érzelmi szükségletek a szeretet, az elfogadás, a biztonság és a figyelem, amelyeket lehetőség szerint a család biztosítja.

Titoktartás, az információk felelős kezelésének elve
A titoktartásra kötelezettek (egészségügyi alkalmazottak, pedagógusok, gyámhivatali, bírósági alkalmazottak, a gyermekvédelemben dolgozók) csak a szülők, illetve később a fiatal, vagy felnőtt örökbefogadott hozzájárulásával adhatják tovább a rájuk bízott információt és csak annak, aki felé az érintettek felhatalmazzák rá.

Az örökbefogadásban érintett felek önrendelkezése
Az örökbefogadás folyamatában mindvégig szem előtt kell tartani az örökbeadható gyermek, valamint az örökbefogadásra alkalmasnak nyilvánított személy önrendelkezési jogát. Nem szabad az örökbe fogadni szándékozó személyt az örökbeadható gyermekre „rábeszélni", mert ez sikertelen örökbefogadáshoz vezethet, amely nem szolgálja a gyermek legjobb érdekét. Fontos, hogy az örökbe fogadni szándékozó megalapozottan, átgondoltan döntsön.

A részvétel elve
A gyermek érdekét kell mindenkor elsődlegesen tekintetbe venni, éppen ezért az örökbefogadási folyamatba a gyermeket csak a folyamat legvégén szabad beavatni, amikor valamennyi előkészítő tevékenység befejeződött, lehetőség szerint elkerülve – meghiúsult örökbefogadás esetén -, hogy a családás maradandó lelki sérülést okozzon számára. Figyelemmel kell lenni arra, hogy az örökbe fogadni szándékozó személy minden információt megkapjon a gyermekről, mely döntését megalapozza.

Az együttműködés elve
Fontos, hogy a hatóságok és a gyermekek védelmét biztosító intézmények szoros együttműködésben találják meg a legmegfelelőbb elhelyezési formát a gyermek számára.

2.1. Az örökbefogadható gyermekre vonatkozó dokumentáció összeállítása

A szakemberek feladatai a dokumentáció összeállításában

Az örökbefogadási tanácsadó a gyermek örökbefogadhatóságáról szóló határozat kézhezvétele után – még annak véglegessé válása előtt – haladéktalanul intézkedik a szükséges dokumentumok beszerzéséről.

A gyermek otthont nyújtó ellátását biztosító intézmény a gyermek örökbefogadhatóságáról rendelkező határozat kézhezvételét követően a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság (a továbbiakban: szakértői bizottság) részére 5 napon belül megküldi

a) a gyermek gondozási helyen töltött idejéről; a vele történtekről; életének fontosabb mozzanatairól; napirendjéről, így különösen a fekvés, ébredés, étkezések idejéről; kedvenc tevé-

kenységeiről; játékairól; tárgyairól; ételeiről; elalvási, étkezési, tisztálkodási és egyéb szokásairól szóló összefoglalót,
b) a gyermek egészségügyi dokumentumait, így különösen az orvosi, szakorvosi véleményeket, kórházi zárójelentéseket, továbbá
c) a pedagógiai, mentális és pszichés állapotára vonatkozó korábbi vizsgálati eredményeit, így különösen a pedagógiai jellemzést, pedagógiai véleményt, pszichológiai véleményt, pedagógiai szakszolgálat véleményét, a nemzeti köznevelésről szóló törvény szerinti szakértői bizottság szakvéleményét. [a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (a továbbiakban: NMr.) 147. § (1c) bek.]

A **szakértői bizottság** a szakmai véleményét örökbefogadhatóvá nyilvánítási eljárás indítását követően a kijelölt gyámhivatal megkeresésére, örökbefogadhatóság megállapítása esetén az örökbefogadási tanácsadó megkeresésére készíti el. A vizsgálatokat a megkereséstől számított 30 napon belül végezi el, és az összefoglaló véleményét rögzíti a Gyermekeink védelmében elnevezésű informatikai rendszerben.

A szakértői bizottság vizsgálata:
A szakértői bizottság orvosa véleményezi a gyermek aktuális egészségi állapotát a gyermek vizsgálata alapján, az anamnézis figyelembevételével.
A megyei/fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság **pszichológusa** (3 éven felüli gyermek esetében) a gyermek vizsgálata alapján – támaszkodva a korábbi szakvéleményekre is – pszichológiai véleményt készít a gyermekről.

A pszichológiai vélemény tartalma:
- részletes anamnézis (kronologikus élettörténet) a gyermek pszichés státusza (a különböző fejlődési területek fejlettségi szintjei), identitástudata, kötődési képessége, a gyermek felkészültsége az örökbefogadásra.
- a gyermek szükségleteire vonatkozó megállapítások

A szakértői bizottság **gyógypedagógusa** gyógypedagógiai, fejlesztő pedagógiai véleményt készít a gyermek vizsgálata alapján, támaszkodva a korábbi szakvéleményekre is. (Csak akkor szükséges, ha a gyermek fejlődési elmaradásai, illetve tanulásban való akadályozottsága indokolttá teszik.)

A szakértői bizottság **szociális munkása** összeállítja a **gyermek vér szerinti hátterére vonatkozó dokumentációt**, melynek tartalma:
- a vér szerinti szülők egészségügyi állapota, iskolázottsága, foglalkozása, életkörülményei, és kapcsolatuk alakulása a gyermekhez,
- a gyermek testvéreinek kora, egészségügyi és mentális állapota, iskolázottsága, körülményei és kapcsolatuk alakulása az örökbe fogadandó testvérükhöz (amennyiben az örökbefogadásuk nem együtt történik).

A gyermekvédelmi gyám a gyermek örökbefogadhatóvá válása előtt beszerzi a gyermek hiányzó egészségügyi, pedagógiai dokumentumait. Nem elsősorban az örökbefogadás előkészítéshez kapcsolódó feladata, hogy figyelemmel legyen arra, hogy a gondozási hely készítsen rendszeresen (ne csak évi egy alkalommal) fényképet a gyermekről, azonban az örökbefogadáshoz kapcsolódó feladata, hogy az örökbefogadás előkészítéséhez teljesalakos, frissen készített fényképeket – amelyen a gyermek egyedül van – szerezzen be a gyermekről.

A gyermekvédelmi gyám beszerzi:

- a háziorvostól/szakorvostól a gyermek iratanyagából esetleg hiányzó – a gyermek egészségi állapotára vonatkozó – dokumentumokat (zárójelentések, leletek, a gyermek egészségügyi kiskönyve stb.),
- 3 év alatti gyermekről a gondozói jellemzést, melynek tartalma az anamnézis, kronologikus élettörténet, különböző fejlődési területek fejlődésmenete és fejlődési szintje, melyet **a gyermek gondozója, illetve nevelőszülője a nevelőszülői tanácsadó** segítségével készít,
- 3 év feletti gyermekről az óvodapedagógus, iskolai pedagógus által készített pedagógiai véleményt,
- amennyiben korábban készült, a Pedagógiai Szakszolgálat szakvéleményét,
- friss és korábbi fotókat a gyermekről.

2.2. A gyermek számára leginkább megfelelőnek tűnő örökbe fogadni szándékozók kiválasztása

Az illesztési team összehívása, részvevői, lebonyolítása, a döntéshozatal, a sorrend felállítás szempontjai, a lehetséges örökbefogadó(k) értesítése.

Illesztési team

Az „illesztés" alapelve, hogy nem az örökbefogadóknak keresünk örökbe fogadható gyermekeket, hanem az örökbe fogadható gyermekeknek keressük a legmegfelelőbb örökbefogadó családot. Az örökbefogadás sikeréhez alapvető a gyermek feltétel nélküli elfogadása, feltétel nélküli és visszavonhatatlan szeretete az örökbefogadó szülők részéről (Egységes Képzési Program 2017).

Az örökbefogadási tanácsadó az örökbefogadhatóságról rendelkező véglegessé vált határozat és a gyermekre vonatkozó dokumentumok kézhezvétele után összehívja az **illesztést végző teamet**, mely kiválasztja a gyermek számára legmegfelelőbb örökbe fogadni szándékozókat.

Az illesztést végző team tagjai:

- az örökbefogadási tanácsadó
- a gyermeket és a leendő szülőket ismerő pszichológus/ok
- a szakszolgálat örökbefogadásokért felelős vezetője
- a gyermekvédelmi gyám
- a nevelőszülői tanácsadó,
- a nevelőszülői hálózat szakmai vezetője vagy a gyermekotthon szakmai vezetője,
- a gyermek gondozója, nevelőszülője

Javasolt, hogy a gyermek gondozója, nevelőszülője is részese legyen az illesztést végző teamnek, hiszen bevonása a gyermek sorstervezésébe, az együttműködését és partnerségét alapvetően határozza meg a folyamat e szakaszában. Noha a gondozó nevelőszülő a kiválasztásban nem vesz részt, a nevelt gyermekről olyan releváns információkkal rendelkezik, amelyek segítik, befolyásolják a szakembereket a kiajánlási sorrend meghatározásában.
A team az örökbe fogadni szándékozók jelentkezésének időpontját is figyelembe véve, – elsősorban a gyermek szükségleteit szem előtt tartva – lehetőség szerint legalább három, maximum tíz potenciális

örökbe fogadni szándékozó házaspárt választ ki; meghatározza a kiajánlás sorrendjét, melyről az örökbefogadási tanácsadó emlékeztetőt készít, és a Gyermekeink Védelmében Informatikai Rendszer (a továbbiakban: GYVR) örökbefogadási alrendszerében rögzíti.
Amennyiben valamelyik örökbe fogadni szándékozó házaspár nem megfelelő a gyermek számára, ennek tényét és okát is rögzíti az emlékeztetőben.
Egyedül örökbe fogadni szándékozó személy kiválasztására abban az esetben van lehetősége a szakszolgálatnak, ha nincs a nyilvántartásában olyan alkalmas házaspár, amely a gyermek örökbefogadására megfelelőnek tűnik, és az országos örökbefogadást elősegítő szerv sem tud a gyermek számára megfelelő örökbe fogadni szándékozó házaspárt ajánlani. [Nmr. 147. § (3) -(3a) bek.]

A gyermek számára megfelelőnek tűnő örökbe fogadni szándékozók kiválasztása más megyei örökbefogadás előkészítése esetén

Amennyiben a szakszolgálat nem talált az illetékességi területén a gyermek számára megfelelő örökbe fogadni szándékozót, **az örökbefogadási tanácsadó** közreműködésével haladéktalanul – a GYVR rendszer felületén keresztül - értesíti erről az országos örökbefogadást elősegítő szervet és javaslatot kér az adott gyermek szükségleteinek optimális kielégítésére alkalmasnak látszó örökbe fogadni szándékozó(k) személyére.

Az értesítés tartalmazza a megyén belüli örökbefogadás **eredménytelenségének tényét** és annak **okát** (nincs a gyermek számára megfelelő örökbe fogadni szándékozó; illetve akiknek kiajánlották a gyermeket, miért nem vállalták örökbefogadását); továbbá, hogy van-e valamilyen speciális elvárás a leendő örökbefogadók vonatkozásában a gyermek szükségletei szempontjából.

Az országos örökbefogadást elősegítő szerv értesítése előtt az örökbefogadási tanácsadó ellenőrzi, hogy a gyermek aktualizált dokumentumai szerepelnek-e a GYVR-ben, szükség esetén pótolja a hiányokat.

Az országos örökbefogadást elősegítő szerv a gyermek szerinti szakszolgálat megkeresésére a jelentkezési sorrend és a szakszolgálat által megfogalmazott, a leendő örökbefogadó családra vonatkozó elvárások figyelembevételével haladéktalanul kiválasztja a GYVR örökbefogadási alrendszeréből a gyermek számára megfelelőnek tűnő örökbe fogadni szándékozókat, a lehetőségek szerint egy-öt családot.

A kiajánlást megelőzően egyeztet az örökbe fogadni szándékozók szerinti szakszolgálat örökbefogadási tanácsadójával az örökbe fogadni szándékozók fogadókészségéről. Az országos örökbefogadást elősegítő szerv a kiajánlásról a GYVR rendszerben értesíti mind a gyermek, mind az örökbe fogadni szándékozók szerinti szakszolgálatot.

Ezt követően a gyermek szerinti szakszolgálat illesztést végző szakembereinek teamje az országos örökbefogadást elősegítő szerv által ajánlott örökbe fogadni szándékozó személyek közül haladéktalanul kiválasztja a gyermek számára legmegfelelőbbnek tűnő örökbe fogadni szándékozókat, meghatározza a kiajánlás sorrendjét, melyről az örökbefogadási tanácsadó emlékeztetőt készít, és a GYVR örökbefogadási alrendszerében rögzíti. Amennyiben valamelyik örökbe fogadni szándékozó nem megfelelő a gyermek számára, ennek tényét és okát is rögzíti a GYVR örökbefogadási alrendszerében.

A kiválasztott örökbe fogadni szándékozók szerinti szakszolgálat a GYVR örökbefogadási alrendszerén keresztül **haladéktalanul értesül** a kiajánlás indításáról.

A gyermek számára megfelelőnek tűnő örökbe fogadni szándékozók kiválasztása nemzetközi örökbefogadás előkészítésekor

Ha az országos örökbefogadást elősegítő szerv nem talál a gyermek számára megfelelő örökbe fogadni szándékozókat, erről jegyzőkönyvet készít és ennek tényét a GYVR örökbefogadási alrendszerében rögzíti; a gyermek iratait haladéktalanul átteszi a **Központi Hatósághoz**. Erről a szakszolgálat a GYVR-en keresztül értesül.

Az örökbefogadási tanácsadó feladata az illesztéshez szükséges aktuális dokumentumok beszerzése iránt intézkedni; így, ha a gyermekről hat hónapnál régebbi dokumentum áll csak rendelkezésre, vagy a gyermek állapotában lényeges változás következett be. A Központi Hatóság rendelkezésére kell bocsátani a gyermek kiajánlásához szükséges határozatokat (ideiglenes hatályú elhelyezés, nevelésbe vétel).

- Amennyiben **van a nyilvántartásban** a gyermek számára megfelelőnek látszó **külföldi örökbe fogadni szándékozó**, a Központi Hatóság a GYVR örökbefogadási alrendszerén keresztül megküldi az örökbe fogadni szándékozók adatait a szakszolgálatnak abból a célból, hogy a szakemberek válasszák ki a gyermek számára legmegfelelőbbnek tűnő örökbe fogadni szándékozókat.

A szakszolgálat örökbefogadási teamje kiválasztja a Központi Hatóság által ajánlott örökbe fogadni szándékozók közül a legmegfelelőbbnek tűnő házaspárt, a gyermek számára nem megfelelőket kizárja, illetve meghatározza a kiajánlás a sorrendjét. A döntés eredményét az örökbefogadási tanácsadó rögzíti a GYVR örökbefogadási alrendszerében, egyúttal feltölti a megbeszélésről készített jegyzőkönyvet.

Szempontok a gyermek számára legmegfelelőbb örökbefogadó szülők kiválasztásához (Illesztés)

A gyermekkel kapcsolatos fontos információk az örökbe fogadni szándékozók **döntéséhez**

- a szakellátásba kerülés okai, az élettörténet és hatásai az örökbefogadhatóvá válásra, a vér szerinti szülőkkel való kapcsolat alakulása,
- egészségi és pszichés status (értelmi, érzelmi, érzékszervi és mozgásszervi fejlettség jellemzői),
- a gyermek identitástudata (korához viszonyítva mennyire van tisztában családi státuszával, élettörténetével, örökbefogadhatóságával és annak okával),
- pszichés traumák, ezek hatásai az érzelmi fejlődésére,
- pszichés traumáira milyen segítséget kapott,
- milyen veszteségélményei vannak,
- milyen emlékei, kapcsolatai vannak a vér szerinti családjával,
- együtt- vagy külön nevelkedő testvéreihez fűződő kapcsolata,
- betegségek, szükséges fejlesztések,
- pszichológiai vélemény a gyermek örökbefogadásával kapcsolatban (a nevelőszülőhöz fűződő pozitív, erős kötődés nem lehet akadálya az átgondozásnak)
- milyen család lenne a gyermeknek optimális
- milyen nehézségek várhatóak az átgondozás során.

Az illesztés szempontjai:

- a gyermek szükségletei
- a jelentkezési sorrend
- a házaspárok előnyben részesülnek az egyedülállóként örökbefogadókkal szemben
- szülő-gyermek korkülönbség törvényi előírásai
- a családban nevelkedő gyermekek és az örökbefogadandó gyermek közötti korkülönbség (javasolt minimum két év)
- a természetes születési sorrend szerinti családba érkezés megléte. *Kivétel, ha valamilyen külső körülmény miatt (pld.: később válik örökbefogadhatóvá az idősebb testvér) a családban élő örökbefogadott gyermek testvérét később fogadják örökbe*

Az örökbefogadók gyermekkel kapcsolatos elképzelései:

a) az örökbefogadó szülők az egészségi állapot elfogadási listájának az örökbe fogadható gyermekekről szerzett orvosi-pszichológia szakvélemények, élettörténeti leírások megfeleltetése mellett ajánlunk fel gyermeket örökbefogadásra;
b) a gyermek objektíven (a vér szerinti szülők nyilatkozata alapján) tudott eltérő származásának elfogadása az előzetes örökbefogadói nyilatkozatok mentén.
    - A minden esetben meglévő származási bizonytalanságra azonban felhívja a tanácsadó az örökbe fogadni szándékozók figyelmét.
    - Nagyobb gyermek esetén az örökbe fogadni szándékozóknak lehetnek elképzelései a temperamentumbeli összeillésről is, melyet a lehetőségekhez mérten figyelembe veszik a gyermek felajánlásánál. (Például nagy mozgásigényű, vidéki környezetben nevelkedő gyermeket nem javasolnak túlsúlyos, nehezen mozgó, ülő foglalatosságot kedvelő szülők mellé.)
    - A gyermek családba helyezésénél figyelembe veszik a családban nevelkedő vér szerinti és/vagy örökbefogadott gyermekek adottságait és szükségleteit is, a testvérkapcsolatok várható alakulását (rivalizáció, féltékenység, kötődési szükségletek kielégítettsége, a családban élő örökbefogadott gyermek beilleszkedésének stádiumát, pszichés állapotát, normatív krízisét (pl. aktuális óvodakezdés miatti szeparációs szorongás stb.).

Az örökbefogadás formái

A **nyílt örökbefogadás** a Ptk. hatálybalépése óta – a rokoni és házastársi örökbefogadás kivételével – kizárólag a területi gyermekvédelmi szakszolgálat vagy az örökbefogadást elősegítő szervezetek közreműködésével jöhet létre. Az örökbefogadást elősegítő közhasznú szervezetek szolgáltatásai kizárólag a Magyarországon élő, magyar állampolgárságú vér szerinti szülő és örökbe fogadni szándékozó személy közötti nyílt örökbefogadás létrehozására irányulhatnak. A szolgáltatás nem terjedhet ki a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő nevelésbe vett gyermek – hazai vagy nemzetközi – örökbefogadásának elősegítésére.

Titkos örökbefogadásról beszélünk, ha a vér szerinti szülő olyan módon járul hozzá gyermeke örökbefogadásához, hogy az örökbe fogadó személyét és személyi adatait nem ismeri, továbbá, ha a szülő hozzájárulására egyéb eseteiben nincs szükség (Ptk. 4:127. § (1) bekezdés).

A szabályozás értelmében a szülő gyermeke nyílt vagy a titkos örökbefogadáshoz adott hozzájáruló nyilatkozatát – a gyermeknek a szülő vagy más hozzátartozó által történő nevelése érdekében – a gyermek születésétől számított hat héten belül visszavonhatja (Ptk. 125. és 126. §). Ha a gyermek a

hatodik életévét betöltötte vagy egészségileg károsodott, a hozzájáruló nyilatkozat érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges.

Speciális helyzetek

A szülő a gyermek nyílt örökbefogadásához járul hozzá

A szülő dönthet úgy gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermeke esetében is, hogy hozzájárul gyermeke örökbefogadásához, és ha erre van lehetőség, nyílt örökbefogadásához.

Tekintettel arra, hogy ebben az esetben is gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekről van szó, a szakszolgálat feladata a gyermek örökbefogadásának előkészítése. Amennyiben a szülő jelzi a szakemberek – például a gyermekvédelmi gyám – számára, hogy gyermeke nyílt örökbefogadáshoz hozzájárulását tervezi, tájékoztatni kell a szülőt lehetőségeiről, az eljárás menetéről és a nyílt örökbefogadás jogkövetkezményeiről.

A lehetséges örökbe fogadni szándékozókat a szakszolgálat illetékességébe tartozó alkalmas örökbe fogadni szándékozók közül kell kiválasztani a jelentkezési sorrend és a vér szerinti szülő/k szempontjai, valamint a gyermek szükségleteinek figyelembevételével. Lehetőség szerint legalább három, maximum öt potenciális örökbe fogadni szándékozó kiválasztása, és a sorrend meghatározása szükséges.
A kiválasztásról az illesztési team dönt, és a döntésről a tanácsadó emlékeztetőt készít.

Ha a szakszolgálat nyilvántartásában nincs olyan örökbe fogadni szándékozó, aki az örökbefogadandó gyermekre vonatkozó elképzelései alapján elfogadná a gyermeket, vagy egyikük sem felel meg a vér szerinti szülő/k elképzeléseinek, illetve a gyermek szükségleteinek, a tanácsadó feljegyzést készít erről. A szakszolgálat ezt követően haladéktalanul javaslatot kér a vér szerinti szülőnek bemutatható örökbe fogadni szándékozók személyére az országos örökbefogadást elősegítő szervtől. Az örökbe fogadási tanácsadó ezzel egyidejűleg tájékoztatja az országos örökbefogadást elősegítő szervet a vér szerinti szülőnek az örökbe fogadni szándékozókra vonatkozó elképzeléseiről, szempontjairól.

Az országos örökbefogadást elősegítő szerv ebben az esetben is a jelentkezési sorrend figyelembevételével egy-öt potenciális örökbefogadó szülőt választ a gyermek számára és megküldi adataikat a gyermek szerinti szakszolgálat számára, valami értesíti a kiajánlásról az örökbe fogadni szándékozók szerinti szakszolgálatokat is.

Ha az országos örökbefogadást elősegítő szerv nyilvántartásában nincs a gyermeket elfogadó örökbe fogadni szándékozó, a gyermek nemzetközi örökbefogadására ebben az esetben nincs lehetőség. A vér szerinti szülőt tájékoztatni kell arról, hogy gyermeke sorsát nyílt örökbefogadással nem rendezheti. Lehetősége van azonban továbbra is arra, hogy gyermeke titkos örökbefogadásához járuljon hozzá, ebben az esetben mód van a gyermek külföldre történő örökbefogadására.

A vér szerinti szülő az általa megismert örökbe fogadni szándékozók javára kíván hozzájárulni gyermeke örökbefogadásához

Ebben az esetben is – mivel gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekről van szó, – a szakszolgálat feladata az örökbefogadás előkészítése. Az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás a szakszolgálat javaslatára, az örökbe fogadni szándékozók és a gyermekvédelmi gyám egyező ké-

relmére a vér szerinti szülő örökbefogadáshoz hozzájárulását követően indul. A kijelölt gyámhivatal a vér szerinti szülőt/szülőket, a gyermekvédelmi gyámot és az örökbe fogadni szándékozókat tárgyalás keretében hallgatja meg.
Az örökbefogadás előkészítése során ebben az esetben is vizsgálnia kell a szakembereknek, hogy a leendő örökbefogadó szülők megfelelőek-e a gyermek számára.

Örökbefogadás nevelőszülői családból

A nevelőszülők karitatív indíttatása az egyik, de nem az egyetlen feltétele annak, hogy egy átgondozási folyamatban elkötelezett, hiteles, megbízható partnerként számíthassunk a nevelőszülő együttműködésére. A nevelőszülői felkészítő tanfolyam, a képzés és a továbbképzések is kell, hogy tartalmazzanak az átgondozással kapcsolatos modulokat, sajátélményű tréning elemeket és módszertani előadásokat.

A családot segítő nevelőszülői tanácsadónak, családgondozóknak és a nevelőszülői csoport pszichológusának is fontos szerepe van a család kísérése során abban, hogy ébren tartsa az évek során azt a hivatástudatot a nevelőszülőben – a gyermekhez fűződő elmélyülő szeretet-kapcsolat mellett is –, ami szükséges ahhoz, hogy a gyermek vér szerinti kapcsolatait képes legyen támogatni, és ne felejtse el, hogy a **jövőképben mindig számolnia kell egy esetleges örökbeadással** is.

Ehhez a feladathoz olyan szakemberekre, szakmai teamekre van szükség a nevelőszülői hálózatokban, akik egységesen és hitelesen tudják képviselni azt, hogy:

1. A gyermekek elsődleges érdeke, hogy ha lehetséges a saját családjukban nevelkedjenek, és ehhez minden lehetséges támogatást meg kell adni a vér szerinti családoknak. A nevelőszülőnek azonban nem feladata, sőt **kontraindikált**, hogy utána menjen a vér szerinti szülőnek, hogy megvalósuljon a kapcsolattartás, ami mellett nem válhatnak örökbe fogadhatóvá a szülők által már érzelmileg elhagyott gyermekek; vagy annyira elhúzódik örökbe fogadhatóvá válásuk, amikor a koruk miatt nem találnak már a szakemberek számukra alkalmas elfogadó szülőket.
2. Ha a gyermek felnevelése a támogatások ellenére sem biztosítható a saját családjában, törekedni kell rá, hogy a legbiztonságosabb módon, örökbefogadással lehessen rendezni a gyermek sorsát.
3. A nem örökbe fogadható gyermekek családi szocializációjának a lehetőségét pedig a nevelőszülői családok teremtik meg.

Ahogy a nevelőszülői családba helyezést – a krízishelyzeteket kivéve – jó esetben meg kell, hogy előzze a gyermekkel való ismerkedési, barátkozási folyamat, úgy az örökbefogadásokat is szakszerű előkészítő folyamat – kiválasztás, előkészítés, illesztés, ismerkedés, átgondozás – alapozza meg.

Illesztés a nyílt örökbefogadásban

A megfelelő örökbe fogadni szándékozókat – ha a **vér szerinti szülő nem az általa megismert örökbe fogadni szándékozók javára kíván hozzájárulni gyermeke örökbefogadásához, -** az illesztési team választja ki a várakozók közül a

- jelentkezési sorrend,
- a vér szerinti szülők szempontjai, valamint

- a gyermek szükségleteinek figyelembevételével.

Az örökbe fogadni szándékozóknak adott információk:

- a gyermek vér szerinti háttere (személyazonosító adatok, címek nem közölhetők),
- a terhesség körülményei.
- Amennyiben a gyermek már megszületett, vagy idősebb, a tájékoztatás kiterjed:
  a) a születés körülményeire,
  b) a gyermek életének eddigi eseményeire, családi kapcsolataira, testvérei adottságaira, etnikai származására (amennyiben a vér szerinti szülők ezt kérik)
  c) a gyermek jelenlegi elhelyezésére,
  d) pszichés és egészségi állapotára.

Amennyiben az örökbe fogadni szándékozók jelzik, hogy szeretnének a vér szerinti szülővel megismerkedni:

- a tanácsadó tájékoztatja a vér szerinti szülőket az örökbe fogadni szándékozók személyéről, körülményeiről, lakóhelyéről (település, kerület szinten), életkorukról, családi helyzetükről, vannak-e gyermekek a családban, mi a foglalkozásuk miért szeretnének örökbe fogadni stb.,
- ha a felek nem szeretnének megismerkedni, a felállított sorrend szerinti következő örökbe fogadni szándékozókat tájékoztatja a tanácsadó.

Az örökbeadók és örökbefogadók személyes találkozásának körülményei, tartalma:

- A tanácsadó mind a két féllel külön-külön is beszélget.
- Felhívja a figyelmét mind a két félnek arra is, hogy a gyermek örökbefogadásához senkinek nem fűződhet anyagi érdeke: azt a törvény bünteti.
- A tanácsadó a felek kérésére a személyes találkozót megszervezi, és kezdetben jelen is van; segíti a kapcsolatfelvételt, egyezteti a felek elképzeléseit stb. Emellett lehetőséget ad a felek nélküle történő beszélgetésére is.

Amennyiben a vér szerinti szülők a gyermek megszületése után úgy döntenek, hogy nem járulnak hozzá gyermekük örökbefogadásához, akkor a tanácsadó (közvetítő szervezet) feladata a gyermek családban tartásának, vagy a gyermek érdekeinek legmegfelelőbb elhelyezésének elősegítése.

2.3. A gyermek és a gondozási hely felkészítése a bemutatásra, barátkozásra

2.3.1. A gyermek örökbe fogadni szándékozóknak bemutatása

- A vér szerinti szülő engedélyével történhet a gyermek tartózkodási helyén.
- Kórházban lévő gyermek esetében a vér szerinti szülő hozzájárulásával a kórházi szakszemélyzet (orvos, védőnő stb.) tájékoztatja a leendő örökbefogadókat a gyermek egészségi állapotáról, fejlődéséről.
- Egyéb tartózkodási hely esetén a vér szerinti szülő – a birtokában lévő orvosi vélemények, dokumentációk alapján a tanácsadó bekapcsolódásával – ad tájékoztatást a gyermek születési körülményéről és egészségi állapotáról.
- Idősebb gyermek nyílt eljárásban történő bemutatásakor is törekedni kell arra az esetleges csalódás elkerülése érdekében, hogy a gyermek ne tudja, hogy hozzá jöttek, és örökbe kívánják fogadni. Fontos, hogy a felnőttek ne csapják be a gyermeket.

- Törekedni kell arra, hogy minél több személyes benyomás alakulhasson ki a gyermekről.

A fentiek ismeretében az örökbe fogadni szándékozók nyilatkoznak a kórházban lévő gyermek esetében a bemutatást követő napon, idősebb gyermek esetében három napon belül – de legkorábban másnap –, a gyermekkel való barátkozás szándékáról a tanácsadónak.
A barátkozás időtartama újszülött esetében legalább két-három nap; átlagos időtartama három-hét nap (szükség esetén hosszabb is lehet). A barátkozás csecsemőknél elsősorban a gyermek gondozásából áll (etetés, tisztába tevés, öltöztetés).

Amennyiben pszichológiai tanácsadással sem segíthető megfelelően a kapcsolat alakulása, a tanácsadónak kell segíteni mind a vér szerinti szülőt, mind az örökbe fogadni szándékozókat, hogy meg tudják fogalmazni a problémát, el tudják fogadni, ha az nem orvosolható, és meg kell szakítani a barátkozást.
Amennyiben a vér szerinti szülők örökbeadási hozzájárulási szándéka továbbra is fennáll, a második helyre kiválasztott szülőjelöltekkel haladéktalanul felveszi a tanácsadó a kapcsolatot.

Az örökbefogadó családok gondozása az örökbefogadás jogerős engedélyezéséig tart, ami általában három hónapon belül megtörténik, majd az utánkövetési találkozókkal folytatódik.

A barátkozási folyamat célja, hogy a gyermek és leendő szüleik annyira megismerhessék egymást, ami a kölcsönös elfogadással, szimpátiával megalapozhatja a jövőbeli szülő-gyermek kapcsolatot. A gyermek átélhesse azt, hogy a nevelője és leendő szülei együtt szeretik, és ő is megoszthatja köztük a szeretetét. Az ilyen **fokozatos kötődés átkapcsolás nem okoz lojalitás-konfliktust** a gyermekben; különösen akkor nem, ha az örökbefogadás után sem szakad meg teljesen a két család közti kapcsolat. Erre ezért biztatnunk kell az örökbefogadókat! A barátkozás folyamatát a tanácsadó a GYVR rendszerben is rögzíti.

Az átgondozások módszertani felosztása a gyermekek életkora szerint:
- 0-2-2,5 év közötti, verbálisan még nem felkészíthető, családfogalommal nem rendelkező gyerekekkel alapvetően a gondozási műveletek gondozótól, nevelőszülőtől való fokozatos átvételén keresztül zajlik, és a gyermek nevelőszülőhöz/ gondozóhoz/ nevelőhöz fűződő kötődésének az átkapcsolásával, illetve a kapcsolata építésével az új szülőkhöz.
- 2,5-3 év feletti gyerekek megközelítése eleinte játékos foglalkozások mentén történik, de náluk is el kell jutni az összeköltözés előtt az alapvető gondozási helyzetek átéléséig (közös étkezés, fürdetés, fektetés stb.)

Az örökbefogadási átgondozás pszichológiai feltétele a nevelőszülő oldaláról

1. Az érzelmileg hiteles együttműködés. E nélkül nehezen kiheverhető sérülésekkel jár a gyermek számára az átgondozás.

2. Ezért tudatos, a „küldetésével” magas szinten azonosuló nevelőszülőre van szükség ahhoz, hogy a gyermeket erős támaszként legyen képes segíteni a kötődés átkapcsolásában. (Miközben a gyermeket szerető nevelőszülő szinte mindig maga is érzelmi krízissel küzd az átgondozás időszakában.)

3. A szakembereknek segítő beszélgetésekkel kell erősíteni a nevelőszülőt már az örökbeadásra való felkészítés során, a barátkozás alatt és az elválás után is. Lehetőséget kell adni, hogy ő is elmondhassa érzéseit, aggályait, nehézségeit a kérdéssel kapcsolatban.

4. Tájékoztatni kell, hogy mi lesz az ő feladata, és mi az ő kompetenciája a barátkoztatási folyamatban. (A gyermek felkészítése, támogatása, az átgondozás környezeti feltételeinek a biztosítása az otthonában, az örökbefogadók tájékoztatása a gyermek szokásairól és együttműködés a szakemberekkel a folyamatban.

Az örökbefogadás pszichológiai feltétele a gyermek oldaláról

Az életkorának megfelelő identitástudat kialakítása, és megfelelő felkészítése az örökbefogadásra.

3 éves kor felett ehhez tudnia és értenie kell az örökbefogadás előtt az alábbiakat:

1. Ki a nevelőszülő az életében? (Aki addig vigyáz rá, amíg a saját családja gondoskodni nem tud róla. Nem az ő hasából született.) Amíg egy 3 év feletti gyermek ezt nem tudja, nem tanácsos elkezdeni a barátkozást. Ennek a feldolgozása nem hárítható az örökbefogadókra, akiknek az éppen alakuló szülő-gyermek kapcsolata nehezen bírna ki egy ilyen gyászfeldolgozást. Az örökbefogadóknak el kell mondani, hogyan, mit tud ezekről a dolgokról a gyermek; mert neki ehhez kell majd a jövőben kapcsolódnia.

2. Ki a vér szerinti szülő az életében?

3. Mit jelent az, hogy ő örökbe fogadható?
   A szülei nem jönnek többé, nem ők fogják felnevelni; és hogy ez az **ő döntésük** volt, amit szóban vagy viselkedésükkel – elmaradó kapcsolattartás – nyilvánítottak ki. Amíg a szülők általi elhagyatottság okozta gyászt nem dolgozta fel a gyermek, nem várható, hogy fogadókészséget mutasson új szülői kapcsolat kialakítására. Gyásza feldolgozásában azonban nem hagyhatjuk magára, és nem bízhatjuk ezt az idő általi spontán gyógyulásra sem.

4. Miért jó az neki, ha örökbe fogadják?
   Lesz **saját családja** egy életre szólóan, és igazi anyukája, apukája. Az állam gondoskodásából igazi családba kerül. (Az örökbefogadók jobb anyagi lehetőségeire sose hivatkozzunk! Később ez bumeráng lesz a gyermek új szülői kapcsolatában.)
5. Miért nem a nevelőszülő fogadja örökbe?
   Neki vannak saját gyerekei, gyakran unokái is. Sok hasonló helyzetben lévő gyereknek szeretne még segíteni azzal, hogy gondoskodik róluk, amíg saját családjukban nem élhetnek. Elmondhatja, hogy hiányozni fog neki a gyerek, ha örökbe fogadják és elmegy tőlük, mert szereti, de örül, hogy neki is lesz végre igazi anyukája és apukája, akik már nagyon várnak rá.

Csak a kötődő képes gyermekekkel lehet jó új szülő-gyerek kötődést kialakítani. A kötődő képesség átvihető más kapcsolatokra. A gyermek nevelőszülőhöz fűződő jó kötődése a gyermek örökbefogadókhoz való kötődésének a legjobb prognózisa az elválás gyásza ellenére, illetve éppen ennek a megléte miatt. Minden gyermek – az erősen kötődő is – örökbe fogadható, ha a fenti kérdéseket a kezdetektől megfelelően kezelték. Arra hivatkozva nem mondhatunk le egy gyermek sorsának örökbefogadással történő tartós rendezéséről, mert erősen kötődik a nevelőszülőhöz.

Prepubertás- pubertás korban azonban már sok, a szakellátásban nevelkedő gyermek korábbi csalódásai, bizalmi sérülései, saját kötődési deficitjei miatt vagy nem kíván, vagy nem képes új szülő-gyerek kapcsolatot kialakítani. (Ezt vegyük figyelembe az ő jövőjük tervezésénél!)

Alapelv, hogy törekednünk kell a testvérek együttes örökbeadására. Előfordul azonban, hogy a **testvérek** között nagy a korkülönbség, vagy az egyik gyermek fogyatékossága miatt nem lehetséges az együttes örökbefogadásuk. A gyerekeknek elsősorban szülői támaszra van szükségük; ezért akinek lehetősége van rá, tegyük lehetővé, hogy saját családban nevelkedhessen. Igyekezzünk ezekben az esetekben olyan örökbefogadókat keresni, akik – amennyiben ez lehetséges, – vállalják hosszú távon a testvérek közötti kapcsolattartást. Az örökbefogadásból kimaradó testvérrel pedig szakember, szükség esetén pszichológus foglalkozzon! Segítsék elfogadtatni vele a döntést, és feldolgozni a testvérétől történő elválás miatti szomorúságát. Ha nem egy gondozási helyen nevelkedő testvéreket fogadnak együtt örökbe, lehetőleg a nagyobb gyermekkel kezdjék a barátkozást, és csak az ő feltétel nélküli elfogadása után kezdjék a kapcsolatépítést a fiatalabb gyermekkel.

A barátkozás folyamata

Az örökbefogadási tanácsadó az örökbe fogadni szándékozók – gyermekkel kapcsolatos szakvéleményeinek az ismertetése utáni – elfogadó nyilatkozatát követően, (a gyám engedélyével) haladéktalanul megszervezi a gyermek személyes megtekintését a jelentkezők számára. Nem lehet lemondani az indifferens megtekintésről, mert fontos szerepe van a folyamatban, és kötelező is! Ez a gyermeket az elutasítottság érzéstől védheti meg, a szülőt pedig a döntés előtti kapcsolatba vonódástól – amit nyomásgyakorlásnak érezhet –, és könnyen megalapozatlanul dönthet a gyermek elfogadása mellett; ami később okoz majd elfogadási nehézségeket vagy kudarcokat a kapcsolatban. A gyermekkel való kapcsolatba kerülés utáni elutasítás a szülőkben lelkiismeretfurdalást keltve is sérülést okozhat.

A gyerek az első alkalommal tehát még nem tudja, hogy hozzá jött valaki. Az örökbefogadók inkognitóban maradnak, de nem is mutatják be őket más szerepkörrel azonosítva (pl.: új tanácsadó néni stb.), mert az a gyermek becsapását jelentené, amit később leleplezhet, és ettől tovább sérülne az amúgy is sérülékeny bizalma. Javasolt semleges helyet (pl.: játszótér, játszóház, cukrászda, de pláza, üzlet ne legyen, mert ez az áruba bocsátást szimbolizálhatja a feleknek,) választani erre az alkalomra. A lényeg, hogy az örökbefogadók ekkor még nem kerülnek kontaktusba a gyerekkel.

A gyermek megtekintése utáni elfogadást követően**,** először a gyermeket nevelő személy és az örökbefogadók ismerkedjenek össze a gyermek bemutatása előtt! Az ő kölcsönös szimpátiájuk és együttműködési készségük nagyban megalapozhatja a barátkozás kimenetelét is.

A gyermek gondozásával kapcsolatos fontos információkat is a nevelőtől tudhatják meg az örökbefogadók. A nevelőszülők együttműködését erősíti, ha partnernek tekintjük őket a folyamatban.

A barátkozás csak az után kezdhető el, ha a leendő szülők minden releváns információ ismeretében, és a személyes benyomásaik alapján is fenntartások nélkül képesnek érzik magukat arra, hogy örökbefogadási céllal felvegyék a kapcsolatot és elkezdjék a barátkozást a gyermekkel. Ennek eldöntésére legalább egy napot adjunk az örökbe fogadni szándékozóknak! Ha elhúzódik a döntésük, az jelzés lehet a gyermek el nem fogadására vagy a szülők bizonytalanságára. Erről beszélni kell az örökbe fogadni szándékozókkal. A barátkozás időbeli minimumát, illetve maximumát nem lehet pontosan előre meghatározni, de **keretek között kell tartani**.

A túl rövid barátkozásnak ára van, amit megszenved a gyermek és a későbbi szülő-gyerek kapcsolat is Előfordul, hogy egy-egy gyermek már az első napon mondja, hogy „én már elmennék velük". Nem szabad „bedőlni" a gyermek „hasításának", ami gyakran a **kettős lojalitás feszültségének** a tudattalan feloldási kísérlete lehet. De a „végtelenített" barátkozás is hordoz veszélyeket: bizonytalanságban tartja a gyermeket és túlfeszíti a felek tűrőképességét is.

A barátkozáshoz általában annál hosszabb idő szükséges, minél idősebb egy gyermek. **Hét találkozásnál a csecsemők esetében és külföldi örökbeadás esetén se legyen kevesebb, de néhány hónapnál hosszabbra még iskolásoknál se tervezzünk!**
Legyünk türelmesek, de előremutató tervezéssel segítsük a kapcsolat fejlődését!
Készítsünk a felekkel egyeztetett tervet /ütemtervet/ a barátkozáshoz a gyermek szükségleteihez és a gondozási hely napirendjéhez igazodva!

A gyermek felkészítése az örökbefogadásra

A gyermeknek csak akkor szóljunk az **örökbefogadási tervről**, amikor a pszichológus javasolja:

- Ha már van elfogadó örökbefogadó.
- Nem szoronghat hónapokig bizonytalanságban egy gyerek. (Nyolc-tíz nap elég általában a felkészítésre). Azt azonban már az örökbe fogadhatóvá válásukkor meg kell mondani a gyerekeknek, hogy „a szülei nem jönnek többet, mert úgy döntöttek, hogy nem ők fogják felnevelni. A nevelőszülő pedig addig vigyáz a gyerekekre, amíg szükségük van az ő gondoskodására, de annak nagyon örülne, ha minden nevelt gyerekének találnák igazi szerető anyukát, apukát."
- A gyermeknek a szakember a nevelőszülő jelenlétében mondja el az értelmi-érzelmi befogadó képességéhez igazítva, hogy van egy néni meg egy bácsi, akik nagyon szeretnének gyermeket. Róla már sokat hallottak, látták a fényképét is, és épp ilyen kisgyerekről álmodtak. Szeretnék megismerni. Pár nap múlva eljönnének hozzájuk, hogy jobban megismerhessék egymást. Nem viszik el, sokszor jönnek majd hozzájuk. Sok jó dolgot csinálnak majd együtt. Ne féljen, semmi olyan nem fog történni, amit ő ne akarna, és csak, ha megszereti őket, akkor lehetnek ők egy család.

A szülők bemutatása a gyereknek

A bemutatás helyszíne lehetőleg a gyermek gondozási helye legyen, ahol biztonságban érzi magát a nevelő vagy nevelőszülő jelenlétében. Ettől csak rendkívül indokolt esetben szabad eltérni! Ilyen eset lehet például, ha a nevelőszülő nem képes együtt működni a folyamatban. A gyermeket másik gondozási helyre helyezni az átgondozás idejére csak a legvégső esetben tanácsos. Ilyen szélsőséges, – a gyermek helyzetét nagyban nehezítő – kényszerintézkedés szükségessége felveti a nevelőszülői alkalmatlanság gyanúját, ami miatt a nevelőszülő alkalmasságának a felülvizsgálata minden esetben megalapozott.

Ezen az első találkozón, ahogy a továbbiakon is javasolt, hogy minél kevesebb személy legyen jelen: nevelőszülő, örökbefogadó szülők, az esetgazda (szükség esetén a nevelőszülői tanácsadó is) és az örökbefogadandó gyermek. A találkozások idejét javasolt délelőttre tervezni, illetve arra az időre, ami alatt a többi nevelt gyermek óvodában, iskolában van. Az együtt nevelkedő gyermekek nem vesznek részt a folyamatban. **Jelenlétük kontraindikált**. Javasolt azonban, hogy egy alkalommal ők is megismerhessék az örökbefogadandó társuk új szüleit, mert ez az ő bizonytalansági érzésüket enyhítheti.

Az örökbefogadók előzetes tájékozódás alapján, csak a gyermek játékszintjének, érdeklődésének megfelelő, kisebb, a kontaktus felvételt, együtt játszást lehetővé tevő ajándékot vigyenek a gyereknek! A továbbiakban sem javasolt minden alkalommal ajándékkal menni látogatóba, de az intenzív barátkozás időszakában javasolt egyszer személyes, rájuk emlékeztető ajándékkal lepni meg a gyermeket. A továbbiakban – bár nyitva kell hagyni a gyermek számára a véleménynyilvánítás lehetőségét–, soha ne tegyenek fel állásfoglalásra biztató, a számára belső lojalitáskonfliktust keltő kérdéseket! A döntés felelősségét nem szabad a gyermek vállára tenni. A szakembereknek kell látni, tudni, hogy mi a jó a gyereknek: jól érzi-e magát az új kapcsolatban és egymásra tudnak-e hangolódni új szüleivel. A legjobb folyamatban is számolnunk kell a gyermek ambivalenciájával és az új, ismeretlenből fakadó bizalmatlanságával, esetleges szorongásával is. Ne feledjük, hogy veszteségélmény nélkül ezt az elszakadást csak a kötődő képességében súlyosan sérült gyermekek képesek átélni. A gyermek nevelőszülője fejezze ki minél többször hiteles módon a gyermek felé tetszését az új szüleivel kapcsolatban. Fejezze ki bátran, kongruens módon saját érzését is az elválással kapcsolatban. Mondhatja, hogy nagyon fog hiányozni neki a gyerek, de örül, hogy ilyen jó szülei lesznek.

3. Az átgondozás módszere, menete, alapelvei

Összefoglalás: A nevelőszülői családból és a gyermekotthonból történő átgondozás egyaránt olyan nehézségekkel és veszélyekkel jár, melyek a kellő szakértelem hiányában állandósult problémává alakulhatnak át. A megyék közötti és az országok közötti örökbefogadás esetében fizikai és egyéb értelemben (pl.: kultúra) vehető távolság további speciális nehézségeket jelenthet. Kiemelt fontossággal bír a szakemberek megfelelő együttműködése.

Cél: Az átgondozás általános és speciális nehézségeinek feltárása, megoldási lehetőségeinek bemutatása.

Kulcsszavak: átgondozás, nemzetközi örökbefogadás, együttműködés, szimpátia, partnerség, „végtelenített" barátkozás, hasítás, érzelmi-értelmi befogadó képesség

Tanulást segítő kérdések: Milyen különbségeket mutat a nevelőszülői családból és a gyermekotthonból való örökbefogadás? Milyen speciális nehézségeket okoz a nemzetközi (országhatáron túlra történő)i örökbefogadás? Melyek a szakemberek együttműködésének kulcspontjai?

Ajánlott irodalom:

- Vida Zsuzsanna (2003): Örökbefogadás a nevelőszülői családokban élő gyermekek esetében – Kapocs II. évf. 5. szám 59.o.
- Rékasiné dr. Adamkó Adrienn (2016): Nevelőszülő vagy örökbefogadó szülő? Nevelőszülőből örökbefogadó szülő? - Az átgondozás folyamata egy család történetében JURA 2016. 2. szám

3.1. Átgondozás nevelőszülői családból

A szakellátásba került gyermekek hosszú távú nevelése szempontjából a legmegbízhatóbb és legeredményesebb gondoskodási forma az örökbefogadás. Míg a nevelőszülői családokban nevelkedő gyermekek jelentős része különböző okokból akár többször is másik családba kerülhet a szakellátásban töltött évei alatt, addig az örökbefogadó családokból igen kis arányban (2020-ban 1,2 százalékban[1]) kerülnek vissza a gyermekvédelembe az örökbefogadott gyermekek.

A kötődő képesség átvihető más kapcsolatokra. A gyermek örökbefogadókhoz való kötődésének legjobb prognózisa - a nevelőszülőtől való elválás gyászának nehézsége ellenére - a gyermek nevelőszülőhöz fűződő kötődése.

A nevelőszülő feladatai az örökbefogadásban:

- a gyermek múltjának megismerése, tiszteletben tartása, a gyermek élete legfontosabb eseményeinek megőrzése az élettörténeti könyv vezetésével,
- az örökbefogadás előtt annak jelzése, ha a nevelt gyermek fejlesztésére van szükség, ezekre elvinni, valamint a gyámhatóság értesítése, amennyiben a vér szerinti szülő felhagy gyermeke látogatásával,
- a gyermek felkészítése az elválás folyamatára és az örökbefogadás lehetőségére,
- a korának megfelelő identitástudat kialakítása a gyermekben: ki a nevelőszülő, és ki a vér szerinti szülő az életében,

[1] KSH https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0014.html

- a gyermeknek a vér szerinti családjával való kapcsolata megszakadásával összefüggő veszteségélmény feldolgozása,
- együttműködés a szakemberekkel és az örökbefogadókkal az átgondozás során,
- minden információ átadása a gyermek egészségi állapotáról, fejlődéséről, szokásairól, családi hátteréről,
- az ismerkedés folyamata során minden olyan tárgy átadása, amihez a gyerek ragaszkodik, vagy ami segítheti a beilleszkedését az új családjába (ruhák, kedvenc ágynemű, alvóállat, kedvenc játékok, korábbi ajándékok, gyerekrajzok),
- az átgondozás során a gyermekben felmerülő lelki problémák megértése és kezelése,
- a gyermek átszokását elősegítése azzal, folyamatosan átadja a gondozási műveleteket az örökbefogadóknak, ezzel párhuzamosan pedig háttérbe vonul,
- a nevelőszülői családban maradó gyermekek lelki gondozása.

3.2. Átgondozás gyermekotthonból

Az átgondozás folyamata hasonló a nevelőszülői családból történő átgondozáshoz azzal, hogy a gyermekotthonokban nemcsak a gyermekek, hanem a gyermekotthonok napirendjéhez is igazodni kell.

Fontos, hogy a gyermekkel való találkozások alkalmával a többi gyermek ne legyen jelen, hogy az örökbe fogadni szándékozók az örökbefogadható gyermekre tudjanak koncentrálni. A gyermek bemutatása és a barátkozás eleinte a „fejlesztő-játszó" szobában intimitást biztosítva, a gyermek gondozónője, vagy pszichológusa jelenlétében történik. A „karon ülő" - jellemzően 1,5 év alatti - gyermekkel a barátkozás inkább a csoport szobában, a többi gyermektől leválasztott részen, a gondozási feladatok átvétele mentén zajlik. Előfordul azonban, hogy félénkebb, zárkózottabb, külső kapcsolatokkal nem rendelkező nagyobb gyermeknek is arra van szüksége kezdetben, hogy a csoportszobában szokja meg az „idegenek" jelenlétét, és csak a kontaktusfelvétel elfogadása után folytathatják az ismerkedést a csoporttól leválasztva.

A jól működő csecsemőotthonban igyekeznek az állandóság, a stabilitás, a kiszámíthatóság, a biztonság és a gyermek szükségleteihez igazodó, személyre szabott gondozás, kevés kötődési személyre korlátozódó gondozói kapcsolat fenntartásával biztonságosan kötődő gyermekeket nevelni. A gyermekotthoni helyzetből adódóan azonban a családi kötődési feltételeket ezzel együtt sem tudják teljes mértékben helyettesíteni, ezért előfordulhat, hogy egy esetleg felületesebben kötődő gyermeket viszonylag könnyen és gyorsan „levesz a lábáról" a személyes foglalkozás, az élmény, hogy végre hozzá is jön látogató, aki csak vele játszik, neki hoz ajándékot.

A gyermekotthoni szakemberektől - mint a nevelőszülőtől is – sok, a gyermek fejlődésével, napi gondozásával, szokásaival kapcsolatos információt tudhatnak meg az örökbe fogadni szándékozók, sok esetben a vér szerinti szülőkről is ők tudnak a legtöbbet. Az örökbefogadóknak érdemes élni a lehetőséggel, hogy minél többet tudjanak meg a gyermek családi hátteréről, történetéről nem csak az örökbefogadási döntésükhöz, hanem azért is, hogy később hitelesen tudjanak válaszolni a gyermekben ezzel kapcsolatosan felmerülő kérdésekre.

3.3. Az országos (megyék közötti) örökbefogadások sajátosságai

A megyei / fővárosi gyermekvédelmi szakszolgálatok feladata elősegíteni a területükön örökbefogadhatóvá vált gyermekek örökbefogadását. Ennek első lépéseként a saját illetékességükbe tartozó örökbe fogadni szándékozók közül keresnek a gyermek számára megfelelő örökbefogadó szülőket. Amennyiben az illetékességükbe tartozó megyében a gyermek életkora, neme, egészségi állapota alapján a szakemberek nem találnak a nyilvántartásban a gyermek számára megfelelő, őt elfogadó örökbe fogadó szülőket, akkor a Családokért Felelős Tárca Nélküli Miniszter hatáskörében működő országos örökbefogadást elősegítő szerv keres a gyermek számára olyan örökbefogadó szülőket, akik vállalják más megyében nevelkedő gyermek örökbefogadását (és meg tudják, illetve meg akarják oldani, hogy lakóhelyüktől távolabbi megyéből fogadjanak örökbe gyermeket).

A 2020. október 6-tól hatályos szabályozás értelmében, amennyiben az országos örökbefogadást elősegítő szerv az örökbefogadási alrendszerben nem talál olyan más megyéből örökbefogadást vállaló házaspárt, aki a gyermek számára ajánlható, a szakszolgálat előmozdíthatja a gyermek egyedül örökbe fogadni szándékozó személyek általi örökbefogadását, feltéve, hogy az a gyermek érdekében áll[2].

3.4. A nemzetközi örökbefogadás sajátosságai

A gyermekjogok egyik legfontosabb jogforrásában, az ENSZ 1989. évi Gyermekjogi Egyezményében[3] is szerepel az örökbefogadás intézménye, amely helyettesítő védelmet jelent a családjától megfosztott, illetve onnan kiemelt gyermek számára. Elsődlegesen a gyermek származási országában történő örökbefogadásra kell törekedni, de ennek kizártsága esetén az Egyezmény a külföldre történő örökbeadást is támogatja. Hasonlóképpen állítja fel a prioritási sorrendet a hazai és nemzetközi örökbefogadás között a Gyermekvédelmi törvény, valamint a Ptk. is.

A Hágai Örökbefogadási Egyezménnyel összhangban a Ptk. kimondja: „Nemzetközi örökbefogadásnak minősül, ha az örökbefogadás következtében a gyermek végleges jelleggel más országba kerül, függetlenül az örökbefogadó állampolgárságától és attól, hogy a gyermek állampolgársága megváltozik-e."[4] „A gyermek külföldre történő örökbeadása - a rokonok és a szülő házastársa által történő örökbefogadás kivételével - örökbefogadhatóvá nyilvánított, nevelésbe vett gyermek esetén engedélyezhető, feltéve, hogy a nevelésbe vett, örökbefogadható gyermeket belföldön azért nem fogadták örökbe, mert az örökbefogadása érdekében tett intézkedések nem vezettek eredményre."[5]

A nemzetközi örökbefogadás a Gyermekjogi Egyezmény értelmében ultima ratio jellegű, tehát utolsó megoldásnak kell lennie. Az államok kötelesek aktív intézkedéseket tenni annak biztosítására, hogy minden lehetséges erőfeszítés megtörténjen annak érdekében, hogy a gyermek megfelelő gondozása a saját hazájában történjen. Ez az elv megfelel a Gyermekjogi Egyezmény 20. cikk 3. bekezdésének, amely megköveteli, hogy „megfelelő módon vegyék figyelembe a gyermekek nevelésében megkívánt folytonosság szükségességét, valamint nemzetiségi, vallási, kulturális és nyelvi eredetét". Egyezik továbbá a Gyermekjogi Egyezmény 7. cikkével, amely kimondja a gyermek jogát ahhoz, hogy ismerje

[2] Nmr. 147. § (3a) bekezdése szerint.
[3] a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvénnyel került kihirdetésre Magyarországon.
[4] Ptk. 4:129. § (1) bekezdése
[5] Ptk. 4:129. § (2) bekezdése

szüleit, és szülei gondozzák, valamint a 8. cikkel, amely elismeri a gyermeknek az identitása megőrzéséhez való jogát.

A nemzetközi örökbefogadás részletszabályait a gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló 1993. évi Hágai Egyezmény[6] rögzíti. A Hágai Egyezmény egyik fontos elve az, hogy az örökbe fogadni szándékozók nem közvetlenül jelentkeznek örökbefogadásra, hanem az országuk központi hatósága által meghatalmazott szervezeteken keresztül. Így a magyar Központi Hatóság soha nem kerül közvetlen kapcsolatba az örökbe fogadni szándékozókkal, csak az őket képviselő szervezetekkel. Ezen szervezetek jelenléte azért is fontos, mert Magyarországon munkatársaik vannak, akik, ha örökbefogadási eljárásra kerül sor, segítik a külföldről érkezett örökbefogadókat a 45- 50 nap alatt, amíg Magyarországon tartózkodnak (lakás bérlése számukra, tolmácsolási feladatok ellátása, a gondozási idő alatt a kommunikációs problémákban segítség nyújtása, különösen nem várt események bekövetkezte esetén stb.)

Egyebekben a külföldi örökbe fogadni szándékozó személy kiválasztásáig a szakszolgálat és az országos örökbefogadást elősegítő szerv folyamatosan figyelemmel kíséri, hogy az örökbefogadási alrendszerben van-e a gyermek számára megfelelőnek látszó hazai örökbe fogadni szándékozó személy. A külföldi örökbe fogadni szándékozó személy tájékoztatását követően a hazai örökbefogadásra a nemzetközi örökbefogadás sikertelensége esetén van ismét lehetőség[7].

Magyar állampolgárságú, de külföldön szokásos tartózkodási hellyel rendelkező örökbe fogadni szándékozók nemzetközi örökbefogadás keretében fogadhatnak örökbe gyermeket Magyarországról, így a külföldön élő magyar örökbe fogadni szándékozók is a fent említett szervezeteken keresztül adhatják be jelentkezésüket a magyar központi hatósághoz.

3.5. A szakemberek együttműködése a folyamatokban

A gyermek hazai, vagy ha ez nem lehetséges, nemzetközi örökbefogadásának elősegítése érdekében az a szakszolgálat, amelynek illetékességébe a gyermek tartozik, az a szakszolgálat, amelynek illetékességébe az örökbe fogadni szándékozó személy tartozik, továbbá az országos örökbefogadást elősegítő szerv és a központi hatóság egymással folyamatosan együttműködik.[8]

A gyermekek hazai örökbefogadásának gyorsítása, valamint a külföldi örökbefogadásuk jogi megalapozottsága érdekében kialakításra került az örökbefogadást segítő Egységes Örökbefogadási Nyilvántartás[9], amely a megyei (titkos és nyílt örökbefogadás elősegítése), az országos (országos örökbefogadást elősegítő szerv – titkos és nyílt örökbefogadás elősegítése), valamint a nemzetközi szint (nemzetközi örökbefogadási ügyben eljáró központi hatóság – csak nevelésbe vett gyermek titkos örökbefogadását elősegítve) együttműködését jelenti.

[6] A gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló, Hágában, 1993. május 29. napján kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 2005. évi LXXX. törvény emelte át a magyar jogba.
[7] Nmr. 148/A. (5) bekezdés
[8] Nmr. 148/A. § (1) bekezdés
[9] Gyvt. 141/E. § Egységes Örökbefogadási Rendszer (ÖFR)

4. A gyermek beilleszkedése az örökbefogadó családba

Összefoglalás: A gyermekvédelmi szakellátásban dolgozó szakembereknek tudniuk kell, hogyan segíthetik elő az örökbefogadhatóvá vált gyermekek örökbefogadását, azaz milyen módon, eszközökkel és mely szakemberekkel együttműködve mozdíthatják elő azt, megtartva kompetenciahatáraikat.

Cél: Jelen fejezet célja, hogy átfogó képet nyújtson a szakemberek számára a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek szempontjából alapvető fontosságú örökbefogadást előkészítő folyamatról, továbbá az örökbefogadható gyermekkel foglalkozó szakemberek feladatairól, együttműködéséről.

Kulcsszavak: kötelező kihelyezés, a gyermek beilleszkedése az örökbefogadó családba

Tanulást segítő kérdések: Hogyan kell felkészíteni a gyermeket az örökbefogadásra (az örökbefogadhatóvá nyilvánítástól kezdve az örökbefogadók indifferens megtekintése utáni elfogadó nyilatkozatán át az örökbefogadók bemutatásáig)?

Ajánlott irodalom:

- Család, gyermek, ifjúság – XV. évfolyam 2006/1. szám http://www.csagyi.hu/images/stories/kiadvanyok/folyoirat/CsaGyI_2006_1.pdf utolsó elérés: 2021.09.19.
- Cole, Michael – Cole, Sheila R. (1998): Fejlődéslélektan, Osiris

A szakszolgálat álláspontjának kialakítása és javaslata a gondozásba helyezésről

Az esetgazda/tanácsadó a barátkozás megkezdése után, – amikor a kapcsolat alakulása ezt már megalapozza, és a szülők is kérik a gyermek családba helyezését, – jelzi a szakszolgálat felelős vezetőjének a kötelező gondozásba helyezés tervezett időpontját, és megfogalmazza a szakszolgálat javaslatát a gondozásba helyezésre. Tapasztalatait javaslat formájában rögzíti a GYVR rendszerében.

A javaslat tartalma:

- A gyermek bemutatásának és a barátkozás eltelt idejének tapasztalatai
- A gondozásba helyezés tervezett időpontja

Csatolt iratok:

- orvosi igazolás a gyermek egészségi állapotáról
- az örökbe fogadni szándékozók alkalmassági határozata
- aktuális környezettanulmány

A gyámhatósági meghallgatás megszervezése:
A gördülékeny ügyintézés érdekében a tanácsadó időpontot egyeztet a gyámhatósági ügyintézővel, erről tájékoztatja az örökbe fogadni szándékozókat, akiknek a személyes megjelenése kötelező.
A gyermekvédelmi gyám lehetőleg személyesen jelenjen meg a gyámhatóságon, hogy a kérelmét azonnal benyújthassa.

A kötelező gondozásba helyezés

Az örökbe fogadni szándékozók a gyámhatóság gondozásba helyezésről szóló határozatát nagyobb gyermekek esetében a gondozási helynek, szakszolgálatnak, gyámnak, illetve újszülöttek esetében a kórházban bemutatják, és amennyiben a gyermek egészségi állapota ezt lehetővé teszi, magukkal viszik a gyermeket az otthonukba.
Titkolt terhesség esetén a gyámhatóság rendelkezik a gyermek Fővárosi Gyermekvédelmi Szakszolgálatnál lévő iratainak kiadásáról a gyermekvédelmi gyám részére.

Az egy hónapos **kötelező gondozás nem próbaidő**, de lehetőség arra, hogy az örökbefogadási szolgálat szakemberei - kapcsolatban maradva a családdal, - segíthessék a gyermek beilleszkedését és a felmerülő nehézségek megoldását a szülőknek; valamint a megfelelő rutinok kialakítását a napirendben és a nevelésben. Probléma esetén jelzéssel élhessenek a gyámhatóság felé, illetve amennyiben a szülők részéről merül fel, olyan előre nem jelzett nehézség a gyermekkel kapcsolatban, melyet a szülők nem tudnak elfogadni vagy kezelni, ők is visszaléphessenek még az örökbefogadástól.

A kötelező gondozási idő alatt csak a gyermek oldaláról indokolt esetben kerül kapcsolatba a gyermek a nevelőszülőjével. Nézegetheti viszont a fényképeket az örökbefogadókkal a szeretett személyekről, helyszínekről, emlékekről. A kapcsolatfelvételt a nevelőszülő nem kezdeményezheti. Ez csak a szakemberekkel egyeztetve lehetséges, szükség esetén! Ekkor telefonon, web kamerán keresztül, vagy indokolt esetben az örökbefogadók otthonában is találkozhatnak.

Felhívják az örökbefogadók figyelmét, hogy az első perctől úgy neveljék a gyermeküket, ahogy később is szeretnék. Igyekezzenek minél jobban megtartani a gyermek korábbi strukturált napirendjét, a gondozási szokásokat, mert az biztonságot ad a gyereknek, és megkönnyíti a beilleszkedését új családjába. Ne halmozzák el – sokszor már az első találkozástól kezdve – tárgyi javakkal, ajándékokkal, extra programokkal! A gyereket nem elcsábítani kell, a vele való foglalkozás, az elfogadás és szeretet kimutatása – éreztetve, hogy fontos a számukra – segíthetik a gyermek kötődésének az elmélyülését. Ne fejlesztgessék az első hetekben!

Nagyobbacska (2-3 év feletti) gyermeknél az esetgazda lehetőség szerint megszervezi a gondozási idő végén a „valódi" elköszönést, lehetőség szerint a nevelőszülő otthonában. A gyermek ekkor elviszi a még otthon maradt holmiját, dokumentációit a nevelőszülőtől és kimondásra kerül, hogy most már mindig az új szüleivel fog élni. Fontos a gyermek biztonságérzetének a kialakulásához, hogy megértse: most már ez az igazi családja, és együtt maradnak örökre. A nevelőszülőhöz is csak látogatóba mennek majd vissza a jövőben. (Egységes Képzési Program 2017)

A szakemberek olyan bizalmi kapcsolatot kiépítésére törekszenek az örökbefogadókkal, hogy a kötelező gondozási idő alatt és lehetőleg az örökbefogadás lezáródása, valamint az kötelező utánkövetések után, is hozzájuk forduljanak kérdéseikkel, nehézségeikkel, gondjaikkal. Az örökbefogadókat és a nevelőszülőket is megerősítik abban, hogy a gyerekeknek fontos, hogy ne szakadjanak el a múltjuktól. A pszichológus javaslata szerint lehetővé teszik, hogy a gyermek az örökbefogadás után néhány hónappal – mielőtt teljesen elfelejtené, – visszalátogathasson múltja színtereire és az őt szerető, korábban őt gondozó felnőttekhez is. Ezeket a látogatásokat javasolt a későbbiekben évente megismételni.

A kötelező gondozási idő megszakadása

Amennyiben előre nem jelzett, a szülők számára nem elfogadható, és pszichológiai - orvosi megsegítéssel sem megoldható problémák vetődnek fel a gyermek egészségi állapotával, személyiségével kapcsolatban, illetve az együttélés során derül csak fény arra, hogy az örökbefogadók nem alkalmasak, vagy nem felkészültek az örökbefogadó szülői szerepre, a kötelező gondozási időt a szülők kérése, vagy a szakszolgálat állásfoglalása alapján azonnal meg kell szakítani.

Ebben az esetben a gyermek további elhelyezéséről a gyámhatósági határozatnak megfelelően haladéktalanul gondoskodni kell. Lehetőség szerint az addigi gondozási helyére kell visszavinni. Javasolt, hogy a gyermekért nevelőszülője vagy a gyermekotthoni nevelője, gondozója, esetleg a gyámja menjen az örökbefogadókhoz, és a szakszolgálat gondoskodik a gyermek szállításáról. Az átadáson jelen van a gyermek gyámja és a barátkozást kísérő esetgazda is. A gyermek átadásáról és a kötelező gondozás megszakadásáról, a gyermek, valamint az okmányai, iratai, személyes tárgyainak átvételéről feljegyzést készítenek.

A trauma feldolgozásában és egy lehetséges későbbi új barátkozásra való felkészülésben a szakemberek és a nevelőszülő, gondozó segítenek a gyermeknek. A gyermeknek a történésekre adott magyarázat a kötelező gondozási idő megszakadásakor hasonló a megszakadó barátkozások magyarázataihoz. (Egységes Képzési Program 2017)

5. Az örökbefogadás engedélyezése

Összefoglalás: A gyermekvédelmi szakellátásban dolgozó szakembereknek fontos tisztában lenni azzal, milyen feltételei vannak az örökbefogadás engedélyezésének és hogyan valósul meg az örökbefogadás.

Cél: Jelen fejezet célja, hogy ismereteket nyújtson a szakembereknek az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás főbb lépéseiről.

Kulcsszavak: kötelező gondozási idő, gyermekvédelmi szakszolgálat, gyámhatóság, döntés, környezettanulmány, örökbefogadást engedélyező határozat

Tanulást segítő kérdések: Ki nyújthat be örökbefogadás engedélyezése iránti kérelmet? Milyen dokumentumok szükségesek a gyámhatóság döntéséhez? Mely időpontban hatályosul az örökbefogadását engedélyező határozat?

Ajánlott irodalom:

- Katonáné Pehr Erika (2018): „Örökbefogadás" in JAKAB András – FEKETE Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Családjog rovat, rovatszerkesztő: HEGEDŰS Andrea) http://ijoten.hu/szocikk/orokbefogadas

Az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás az örökbe fogadni szándékozó személy és a gyermek, illetve törvényes képviselője egyetértő, kölcsönös kérelmére indul[10]. A gyermekvédelmi gyám a kérelmet írásban is előterjesztheti[11]. Az eljárásra a gyermek lakóhelye szerinti kijelölt gyámhivatal illetékes.

Az örökbe fogadni szándékozókat a gyámhivatal jegyzőkönyvben nyilatkoztatja az örökbefogadással kapcsolatos lényeges kérdésekről, továbbá az örökbe fogadni szándékozók ekkor nyilatkoznak arról, mely szervezettel kívánnak az örökbefogadást követően az utánkövetés érdekében együttműködni.

A rokonok, a szülő házastársa, a gyermeket a szülő hozzájárulásával legalább egy éve folyamatosan a saját háztartásában nevelő örökbe fogadni szándékozó személy, továbbá nemzetközi örökbefogadás esetén az örökbe fogadni szándékozó személy alkalmasságát a gyámhatóság az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás során állapítja meg. Az örökbefogadás engedélyezéséről és az örökbefogadásra való alkalmasság megállapításáról ezekben az esetekben egy határozat születik.

A gyámhivatal a kötelező gondozási időre kihelyezésről 15 napon (újszülött gyermek esetében 8 napon) belül dönt[12], mely döntése előtt környezettanulmányt készít a leendő örökbefogadóknál (a környezettanulmány készítése nyílt örökbefogadás esetében történhet az örökbe fogadni szándékozó kérelmére is), és beszerzi a gyermek állapotára vonatkozó véleményeket. A kötelező gondozási idő minimum 1 hónap. Az örökbe fogadni szándékozó a hozzá örökbefogadási szándékkal kihelyezett gyermek gondozásáról és eltartásáról saját költségén köteles gondoskodni, a gyermek ellátásához kapcsolódó juttatások ugyanakkor a kihelyezés napjától igényelhetők. A gyermek beilleszkedését a szakszolgálat (az örökbefogadási tanácsadó közreműködésével) figyelemmel kíséri, és a gondozási idő letelte után véleményét megküldi a gyámhivatalnak.

[10] Gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermek örökbefogadása esetén, amennyiben a gyermeknek nincsen gyermekvédelmi gyámja, a képviseletére a gyámhivatal eseti gyámot rendel, aki jogosult a gyermek nevében örökbefogadás engedélyezése iránti kérelem benyújtására.
[11] A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (Gyer.) 40. § (1) bekezdés szerint.
[12] A Gyer. 45. § (1) bekezdés alapján.

A gyámhivatal az örökbefogadás engedélyezéséről - az erre irányuló kérelem előterjesztésétől számított - 60 napon belül dönt, kivéve, ha az elrendelt kötelezőgondozási idő az 1 hónapot meghaladja, mert ebben az esetben a gondozási idő lejártát követő 30 napon belül szükséges a döntést meghozni. Az örökbefogadást engedélyező határozat tartalmazza az örökbefogadás utánkövetésének időtartamát és gyakoriságát, valamint az utánkövetést végző szervezet vagy gyermekvédelmi szakszolgálat megnevezését.

A gyermek örökbefogadását engedélyező határozat – és ezzel az örökbefogadás - a véglegessé válásának napjától válik hatályossá, tehát az örökbefogadás joghatásai ettől a naptól érvényesülnek. A gyámhivatal elsőfokú engedélyező határozata akkor tekinthető véglegesnek és végrehajthatónak, ha a határozatot az érdekeltek kézhez vették. .

Az örökbefogadott mind az örökbefogadóval, mind annak rokonaival szemben az örökbefogadó gyermekének a jogállásába lép. Az örökbefogadott gyermek főszabály szerint az örökbefogadó családi nevét viseli. A gyámhatóság kivételesen megengedheti, hogy az örökbefogadott megtarthassa addigi családi nevét[13], valamint kivételesen indokolt esetben engedélyezheti az örökbefogadott utónevének a megváltoztatását azzal, hogy az utónevet az örökbefogadók határozzák meg. Az örökbefogadott családi nevét és utónevét az örökbefogadás engedélyezésével egyidejűleg kell megállapítani[14].

[13] Az örökbefogadott korábbi családi nevének fenntartása az örökbefogadók vér szerinti szülőként való bejegyzését nem akadályozza meg.
[14] A Ptk. 4:134. § (3) – (5) bekezdései alapján.

6. Az örökbefogadás utáni tanácsadás, az örökbefogadás utánkövetése

Összefoglalás: A gyermekvédelmi szakellátásban dolgozó szakembereknek tudniuk kell, hogyan segíthetik elő az örökbefogadhatóvá vált gyermekek örökbefogadását és hogyan támogathatják a már megvalósult örökbefogadást.

Cél: Jelen fejezet célja, hogy átfogó képet nyújtani a szakemberek számára az örökbefogadás utánkövetéséről, továbbá az örökbefogadható gyermekkel foglalkozó szakemberek feladatairól, együttműködéséről.

Kulcsszavak: a gyermek beilleszkedése az örökbefogadó családba, utánkövetés

Tanulást segítő kérdések: Mi a szerepe az utánkövetésnek az örökbefogadásban? Hányféle utánkövetés létezik?

Ajánlott irodalom:
- Család, gyermek, ifjúság – XV. évfolyam 2006/1. szám
  http://www.csagyi.hu/images/stories/kiadvanyok/folyoirat/CsaGyI_2006_1.pdf

A Ptk. 4:131 § (2) bekezdése a gyámhivatal által jogerős határozattal engedélyezett örökbefogadások esetén kötelezővé teszi az utánkövetés elrendelését.

Az utánkövetés elsődleges célja nem az ellenőrzés, hanem az esetleges problémák időben való felismerése és kezelése, azaz a prevenció. Fontos, hogy az utánkövetést végző szervezet és az örökbefogadó szülő között együttműködés alakuljon ki, így a szülő bizalommal fordulhat a szakemberekhez, ha probléma merül fel.

Az utánkövetés célja
- Elsődleges prevenció: a gyermek családba való megfelelő beilleszkedésének a segítése.
- Másodlagos prevenció: a család örökbefogadással kapcsolatos problémáinak, elakadásainak segítése.

A kötelező utánkövetés

A gyermek örökbefogadása során a gyámhatóság és a területi gyermekvédelmi szakszolgálat tájékoztatja a szülőket az utánkövetést végző szervezetekről. Az örökbefogadó szülők választják ki, hogy melyik szervezetnél igénylik a kötelező utánkövetést. Amennyiben a szülők nem választanak szervezetet vagy a szervezet nem vállalja az örökbefogadó család utánkövetését, akkor a területileg illetékes szakszolgálat végzi el az utánkövetést. A kötelező utánkövetés két utánkövetést (ami lehet több alkalom) foglal magában. Az első alkalom az örökbefogadás engedélyezése után fél évvel, a második pedig az engedélyezés után másfél évvel történik. Az utánkövetés helyszíne - közös megegyezés alapján - lehet a család otthona vagy a szervezet helyisége.
A kötelező utánkövetések során a szakemberek segítik a gyermek családba való beilleszkedését, mivel a kezdeti időszak nagyon megterhelő mind a szülők mind a gyermek számára. A kötelező utánkövetés keretében lehetőség van arra, hogy a kezdeti nehézségekben a szakemberek segítsék az örökbefogadó családokat. Továbbá a kötelező utánkövetés alatt kialakul egy együttműködés a szakember és az örökbefogadó család között, így az örökbefogadók bármikor kérhetnek segítséget az

utánkövetést végző szervezettől az önkéntes utánkövetés keretében. A kötelező utánkövetést az utánkövető a GYVR rendszerben rögzíti.

Önkéntes utánkövetés lehetőségei

Az örökbefogadó szülőknek lehetőségük van önkéntes utánkövetést kérni a kötelező utánkövetések után. (A kötelező utánkövetés alatt kért utánkövetési alkalmak a kötelező utánkövetés részei.) Ez a szolgáltatás azért jött létre, mert örökbefogadott gyermek esetén vannak tipikus nehézségek, élethelyzetek, amelyeknek a megoldása során a szülők sokszor tanácstalanok. Vér szerinti gyermek nevelése esetén is előfordulnak olyan életszakaszok, amelyek nehézségekkel, krízisekkel járnak, azonban a környezetben látható szülői minták nagy segítséget nyújtanak ezeknek az élethelyzeteknek a megoldásában. Az örökbefogadással kapcsolatos nehézségek kezelése gyakran azért nagyon nehéz, mert a szülőknek nincsen megfelelő mintájuk a helyzet megoldására. Az utánkövetés alkalmat ad, hogy a megoldatlannak tűnő élethelyzeteket a szakemberek segítségével képes legyen az örökbefogadó család megoldani.

Néhány nehézség, amelyek során a szülők önkéntes utánkövetést igényelnek:

- Családba kerülés: sírás, alvási- és evési problémák, szülővé válás, nevelőszülőtől való elválás.
- Koraszülöttség miatti problémák, környezeti ártalmak következtében fellépő fejlődési lemaradások.
- Hogyan, mikor mondjuk el az örökbefogadást?
- Érzelem-regulációs problémák örökbefogadott gyermekeknél.
- Közösségbe kerülés: másság kezelése, csúfolódás, beilleszkedési nehézségek, tanulási problémák, magatartási problémák.
- Kamaszkor, identitás kérdései, vér szerinti gyökerek keresése.

Közösségi, alapítványi, egyesületi programok

Az örökbefogadási folyamat során a leendő szülők számos alapítvánnyal és szervezettel kerülnek kapcsolatba (TEGYESZ, nyílt örökbefogadást közvetítő szervezetek, utánkövetést és örökbefogadásra felkészítő tanfolyamot végző alapítványok, egyesületek). A hivatalos ügyek intézése mellett gyakran ezek a szervezetek közösségként is működnek, amelybe a szülők bekapcsolódhatnak. A szervezetek számos programot, eseményt, akár segítő csoportokat kínálnak, ahol szülők és örökbefogadott gyermekeik is találkozhatnak egymással. Az örökbefogadással kapcsolatos szervezetek programjain várakozók is részt vehetnek vagy esetleg külön örökbefogadásra várakozóknak szerveznek programokat. Ezeken az alkalmakon a leendő örökbefogadók meg tudják osztani a kétségeiket, kérdéseiket, félelmeiket az örökbefogadással kapcsolatban, segíthetik az örökbefogadó szülők feldolgozatlan veszteségeinek feldolgozását. Több civil szerveződés teremt lehetőséget az örökbefogadásban érintetteknek a sorstársakkal való találkozásokra, tapasztalatcserékre is. A találkozás során a gyermekek és a szülők is megtapasztalják, hogy nincsenek egyedül a problémáikkal, másságukkal és a közös tapasztalatok megkönnyítik az ismerkedést és a kapcsolatok alakítását. Az örökbefogadó szülők környezete sokszor nem tud megfelelő támogatást nyújtani a gyermeknevelés során, az örökbefogadás specifikus kérdéseiben. Ha a szülők nem találkoznak más örökbefogadó családokkal, nem kapják meg a szükséges támogatást a probléma megoldásához vagy a feszültségek kezeléséhez. A gyermek szempontjából a találkozás élménye csökkenti a másság érzését. Sokat segíthet az is, hogy nem csak a szüleivel tud saját örökbefogadásáról beszélni, hanem kortársaival is meg tudja osztani az érzéseit.

Felhasznált irodalom

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700031.tv) utolsó letöltés: 2021.03.19.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300005.tv) utolsó letöltés:2021.03.19.

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700149.kor) utolsó letöltés: 2021.03.19.

A gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0600331.kor) utolsó letöltés: 2021.03.19.)

A helyettes szülők, a nevelőszülők, a családi napközit működtetők képzésének szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint az örökbefogadás előtti tanácsadásról és felkészítő tanfolyamról szóló 29/2003. (V. 20.) ESzCsM rendelet (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0300029.esc) utolsó letöltés: 2021.03.19.

A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99800015.nm) utolsó letöltés: 2021.03.19.

Emberi Erőforrások Minisztériuma - Egységes Képzési Program az örökbefogadói tanfolyami képzéshez. https://tamogatoweb.hu/letoltes/2017_12_27_orokbefogado_tanfolyam.pdf utolsó elérés: 2021. 09. 19.

Ajánlott irodalom

A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100064.tv) utolsó letöltés: 2021.03.19.

Anders, Sean (rendező, 2018): Instant család (Instant family), UIP Dunafilm, Budapest

Andrási Júlia – Ittzés Gábor (2015): Sikertelen örökbefogadások - Arányok és okok szakirodalmi adatok alapján, Kapocs 64. sz. (14. évf.) https://epa.oszk.hu/02900/02943/00065/pdf/EPA02943_kapocs_2015_1_14-27.pdf utolsó elérés: 2021.09.19.

Az örökbefogadást elősegítő és az örökbefogadás utánkövetését végző közhasznú szervezetek tevékenységéről és működésük engedélyezéséről szóló 72/2014. (III. 13.) Korm. rendelet (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1400072.kor) utolsó letöltés: 2021.03.19.

Család, gyermek, ifjúság – XV. évfolyam 2006/1. szám http://www.csagyi.hu/images/stories/kiadvanyok/folyoirat/CsaGyI_2006_1.pdf utolsó elérés: 2021.09.19.

Cole, Michael – Cole, Sheila R. (1998): Fejlődéslélektan, Osiris

Gadó Gábor – Németh Anita – Sáriné Simkó Ágnes (2013): Ptk. Fordítókulcs Oda-Vissza. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.

Gordon W. Allport (1998): A személyiség alakulása, Kairosz

Herczog Mária (2001): Veszteség, gyász és örökbefogadás – Család, Gyermek, Ifjúság, 2001/2. szám https://epa.oszk.hu/03400/03457/00026/pdf/EPA03457_csalad_2001_2_061-065.pdf utolsó elérés: 2021.09.19.

Keresztes-Takács Orsolya – Nguyen Luu Lan Anh (2017): Az örökbefogadás szociálpszichológiai megközelítése – interszekcionalitás az örökbefogadásban. Alkalmazott Pszichológia (http://ap.elte.hu/wp-content/uploads/2017/10/AP_2017_2_Keresztes-Takacs_Nguyen.pdf) utolsó letöltés: 2021.03.19.

Mérei Ferenc – F. Várkonyi Zsuzsanna (1980): Felnőttek között, Minerva

Neményi Mária – Takács Judit (2015): Örökbefogadás és diszkrimináció Magyarországon, Esély 2015/2.szám

Örök befogadás, örökbefogadás Módszertani Kiadványok II. (2012), Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálata

Pavao, Joyce Maguire (2005): Az örökbefogadás háromszöge, Mózeskosár Egyesület, Páros Print Bt., 2012.

Smith, Carole R. (1995): Örökbefogadók és nevelőszülők, Pont Kiadó, Budapest

Szilvási Léna (1997): Az örökbefogadásról másképpen. Esély, 1997/2. szám http://www.esely.org/kiadvanyok/1997_2/azorokbefogadas.pdf utolsó elérés: 2021.09.19.

Szilvási Léna (1996): Örökbefogadásról…, Család, Gyermek, Ifjúság, 1996/3. szám

Vincze Mária (1993): Lehet-e otthon a csecsemőotthon? Esély, 1993/1. szám

Virág Teréz (1996): Örökbefogadott ..., Animula Egyesület, Budapest

Wells, Sue (1994): VELED, NÉLKÜLED Örökbefogadás: valóban olyan egyszerű? Mózeskosár Egyesület Budapest, 2018.